

AIRPORT

REVIEW

6-7/2001 Lipiec - Sierpień / July - August

ISSN 1509-9733

GDAŃSK-TRÓJMIASTO AIRPORT

wiel. tek egzemplarz
take near copy

Jednym z najważniejszych partnerów handlowych Gdańska w okresie średniowiecza było szwedzkie miasto Visby, stolica Gotlandii.

Już od XII w. zaczęło ono rosnąć w siłę, aby kulminacyjny punkt swego rozwoju osiągnąć w drugiej połowie XIII stulecia. Przejawem wspaniałości Visby były potężne mury, okalające miasto ze wszystkich stron, a także 93 kościoły, które na przestrzeni 200 lat wzniesiono na całej wyspie. Miasto to przez ponad 100 lat pełniło funkcję nieformalnej stolicy Hanzy, aż do 1299 r., kiedy pozbawione zostało pieczęci hanzeatyckiej. Wtedy to rolę stolicy przejęła Lubeka.

Podstawowym towarem, importowanym z Visby do Gdańska, był kamień budowlany. Początkowo przypluwał do grodu nad Motławą jako balast, potem, w XIV wieku, stał

raz bardziej rozbudowane i wymyślne formy, przedstawiające mitycznych bogów germańskich, postacie z mitologii, sceny bitew, sceny oliarne, a wreszcie motywy chrześcijańskie. W początkowym okresie Chrystus ukazywany był na sposób wikingów, tj. z mieczem w ręku. Zawsze na płycie znajdował się napis runiczny – czasami było to kilka prostych słów, czasami zaś całą powierzchnię płyty opłatała wężowa wstęga wypełniona tajemniczymi literami najstarszego germańskiego alfabetu Futharku. Kamienie chrześcijańskie miały różnorodnie zakończoną górną krawędź – w formie prostej linii, półkola, półelipsy lub nieregularnej. Po drugiej wojnie światowej odnaleziono w Gdańsku kamień tego typu – z 1577 r., który swoim wyglądem przypomina typowo gotlandzkie kamienie obrazowe i jest wykonany z kamie-

One of the principal trading partners of Gdańsk in the Middle Ages was a Swedish town of Visby, the capital of Gotland.

Already in the 12th century it began to flourish and reached the peak of its development in the second half of the 13th c. The city's grandeur was evidenced by the monumental walls enclosing the city from all sides and 93 churches, erected all over the island over a period of 200 hundred years. The city had played the role of an informal capital of the Hansa for over 100 years, until 1299, when it was deprived of the Hanseatic seal. The role of the capital was then taken over by Lübeck.

The basic merchandise imported from Visby to Gdańsk was building stone. Initially, it sailed to the town on the Motława as ballast, and later, in the 14th century it became one of the major articles imported from the island. Masons and architects who at that time embarked on the task of reconstructing the city had the opportunity to get to know the architecture of Visby, spot some technical solutions used in churches, public utility buildings or the defense system. Later on they influenced the shape of certain buildings constructed in Gdańsk.

A characteristic feature of the architecture of Gdańsk, common before the war, were the front stoops in Długi Targ, Długa and Mariacka Streets. Not many of them have survived until the present (only Mariacka Street has kept its original appearance). Some scientists, studying medieval architecture, suggest that the form of Gdańsk front stoops had been strongly influenced by the so-called pictorial stones and grave-stones that were widespread in the Middle Ages in Gotland. These were stone slabs covered in reliefs representing various plant and animal motifs, coats of arms, crosses, etc. Gradually they developed into more and more elaborate and sophisticated forms, depicting mythical German gods, mythological figures, battle scenes, sacrifice scenes and, last but not least, Christian motifs. At the beginning Christ was represented in the manner typical of the Vikings: with a sword in his hand. There always was a runic inscription on the slabs – sometimes just a few simple words, sometimes the whole surface of the slab was braided with a sinuous ribbon filled with a mysterious inscription in letters of the oldest German alphabet, Futhark. Christian stones had variously shaped upper edges – straight, semi-circular, semi-elliptical or irregular. After the Second World War, this type of stone dating from 1577 was found in Gdańsk. It resembles the typical Gotlandish pictorial stones and is made of Gotland stone. At present it is located in 2 Długi Targ Street.

The most typical front stoops of Gdańsk have survived in Mariacka Street. They bear the most distinct traces of the ancient tradition of Gotlandish pictorial and grave stones. Walking down the charming street, we can admire the skilful handwork of Gdańsk craftsmen from the 16th or 17th century. The sophisticated reliefs filled with stately figures and motifs of fauna and flora make direct allusions to the sepulchral architecture of Visby at its peak. Two of these magnificent stones are situated at a building close by St. Mary's Church. The vertical stalls look as if they have just been brought from Visby. And even though Gdańsk is thousands of kilometers of sea voyage from Visby, this common element of medieval architecture draws the two towns a bit closer to one another.

Wojciech Lygas

Stone Slabs from Visby

KAMIENNE TABLICE Z VISBY

Przedproże przy ul. Mariackiej w Gdańsku / The stone stoop at Mariacka Street

się jednym z najważniejszych artykułów importowanych z wyspy. Budowniczowie i architekci, którzy w tamtym okresie rozpoczęli dzieło przebudowy miasta, mieli okazję zapoznać się z architekturą Visby, podpatrzeć pewne rozwiązania techniczne, stosowane w kościołach, budowach użyteczności publicznej, czy w systemie obronnym. Znalazły one później swoje odbicie w kształcie niektórych budowli wzniesionych w Gdańsku.

Charakterystycznym elementem architektury Gdańska, występującym powszechnie przed wojną, były przedproża kamienniczek na Długim Targu, Długiej czy na Mariackiej. Do dziś przetrwało ich niewiele (oryginalny wygląd zachowała tylko ulica Mariacka). Niektórzy uczeni, zajmujący się architekturą średniowiecza, wysuwają pogląd, że duży wpływ na wygląd przedproży gdańskich miały tzw. kamienie obrazowe i kamienie nagrobne, jakie w średnich wiekach licznie występowały na Gotlandii. Były to kamienne płyty pokryte reliefem, który przedstawiał różnego rodzaju elementy roślinne, zwierzęce, herby, krzyże itp. Z czasem pojawiać się zaczęły co-

nia gotlandzkiego. Obecnie znajduje się przy Długim Targu 2.

Najbardziej typowe przedproża gdańskie zachowały się przy ulicy Mariackiej. To w nich w najpełniejszy sposób znajduje odbicie dawna tradycja gotlandzkich kamieni obrazowych i nagrobnych. Spacerując malowniczą uliczką możemy podziwiać sprawną ręką gdańskich rzemieślników XVI czy XVII stulecia. Wymyślne reliefy, pełne wyniosłych postaci i motywów zwierzęco-roślinnych, nawiązują w bezpośredni sposób do architektury nagrobnej miasta Visby w okresie jego największego rozwoju. Dwa z takich wspaniałych kamieni znajdują się przy budynku tuż obok kościoła Mariackiego. Pionowe stale wyglądają tak, jakby dopiero co przywiezione zostały z Visby. I choć Gdańsk od Visby dzielił setki kilometrów morskich szlaków, to jednak ten wspólny element architektury średniowiecznej powoduje, że oba miasta są sobie trochę bliźsze.